

VITA CONSECRATA – CONFESSIO TRINITATIS TROJSTVENA DIMENZIJA BOGU POSVEĆENOGA ŽIVOTA

Marija PEHAR

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
m.marijape@gmail.com

Vinka MAROVIĆ

Nova ves 16, 10 000 Zagreb
s_vinka_kblj@yahoo.com

Sažetak

Neposredan povod ovoga članka je u Crkvi proglašena Godina posvećenog života, koja se u obljetnici koncilskoga govora shvaća kao milosna godina zahvaljivanja, propitivanja, obnove svjedočenja. Kao takva ona ponajprije otvara egzistencijalna pitanja smisla i vrijednosti posvećenog života i realnog suočavanja sa stvarnošću koja, barem u Europi, sve češće iznutra i izvana nosi oznaku duboke krize.

Polazište ovoga rada je prepoznavanje posvećenog života ponajprije kao života vjere u radikalnom nasljedovanju Isusa Krista. Stoga se i njegova kriza, shvaćena kao razdjelnica i lučenje bitnoga od nebitnoga, prepoznaje ne samo kao vremenita oznaka nego kao njegovo dublje, gotovo naravno određenje. Ako je posvećeni život svjesno življenje sa živim Bogom, onda je sam Bog trajna kriza – razdjelnica toga života, jer je stalno posvješćivanje krhkosti vlastita identiteta, a uzvišenosti cilja. Stoga se pitanje posvećenoga života otvara primarno kao teološko pitanje.

U drugom se dijelu ovoga rada to pitanje otvara kao promišljanje o biblijskoj objavi Boga koji je ljubav (1 Iv 4,7.16), ljubav unutar trojstvenoga zajedništva Oca, Sina i Duha Svetoga i ljubav potpuno razlivena na stvorenje do predanja u smrti na križu. Kršćanska teologija prepoznaje unutartrojstvenu ljubav kao perihoretsko zajedništvo božanskih osoba, međusobno prožimanje i predanje, dijalog ljubavi, različitost koja se upravo zbog nutarnje ljubavi ne raspada na mnoštvo. Stoga u trojstvenome Bogu prepoznaje savršeno zajedništvo i savršenu ljubav. A ta se ljubav upravo u događaju križa očituje u svojem vrhuncu. Križ je konačna i potpuna objava trojstvenoga Boga kao savršene ljubavi, *kenoza* Sina u vremenu objava je vječne *kenoze* ljubavi.

U trećem se dijelu rada ovo teološko promišljanje ponovno usmjerava na posvećeni život, prepoznajući kako je on kao život vjere pozvan slijediti upravo opisani

ritam života i ljubavi trojstvenoga Boga. Unutar zadanih trinitarnih koordinata on se ostvaruje upravo kao *confessio Trinitatis*. Crte trojstvenoga zajedništva ljubavi u posvećenome životu na razini posvećenja po zavjetima, na razini zajedničkoga življenja, te na razini apostolata i navještaja, iščitava ovaj rad analizirajući dva značajna poslijekoncilnska dokumenta o posvećenome životu: *Bratski život u zajednici* i *Vita consecrata*. Rezultati detaljne analize vode do zaključka da samo u kontekstu trinitarnoga utemeljenja, uređenja i usmjerenja, posvećeni život na zajedničkom putu prema otajstvu Božjega zajedništva može biti kvasac života i radosti i proročki znak Crkvi i svijetu.

Ključne riječi: posvećeni život, redovništvo, Presveto Trojstvo, zajedništvo, Godina posvećenoga života.

Uvod

Pedeset godina nakon objave koncilskih izričaja o posvećenom životu (VI. poglavlje Dogmatske konstitucije o Crkvi *Lumen gentium*¹ i Dekret o obnovi posvećenog života *Perfectae caritatis*²) Crkva 2015. godinu slavi kao milosnu godinu posvećenoga života.³ Ta bi se godina trebala slaviti kao zahvalno sjećanje na pola stoljeća plodonosnog puta obnove Bogu posvećenoga života potaknute Koncilom. No, ona istodobno pada u vrijeme u kojem se posvećeni život u većem dijelu Crkve ne doživljava obnovljenim i oživljenim, nego se iznutra i izvana suočava s iskustvom slabosti, stagnacije, umora. Poticaj je, stoga, da se upravo ta godina shvati kao *kairos*, kao prigoda da se sagledaju i priznaju vlastite slabosti i nedostaci te se s nadom vjere prihvati budućnost. Konačno, treći je cilj te godine da posvećeni život s obnovljenom strašću počne živjeti svoju realnu sadašnjost i da se okrene svima potrebnima svojega svjedočkoga poslanja.⁴ Iz svega se daje zaključiti da se proglašavanjem te godine zasigurno želi

¹ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 43–47, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: LG). O tomu je, također, vrijedan komentar: Nikola Mate ROŠČIĆ, O redovnicima, u: Rudolf BRAJČIĆ – Rudolf KOPREK (ur.), *Komentari dokumenata Drugog vatikanskog sabora, IV.: Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, II, Zagreb, 1981., 617–668.

² Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Perfectae caritatis. Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života* (18. XI. 1965.), u: *Dokumenti* (dalje: PC).

³ To je najavio papa Franjo još 29. studenoga 2013. godine na završetku susreta s vrhovnim poglavarima muških redovničkih zajednica.

⁴ S navedenim su nakanama već najavljena mnoga događanja unutar ove godine, kako u samom Rimu tako i na različitim nacionalnim razinama redovničkih zajednica i redova. U Rimu bi se, između ostaloga, trebao održati i međunarodni teološki kongres u suradnji redovničkih konferencija i papinskih sveučilišta, koji će se pozabaviti obnovom posvećenog života u svjetlu Koncila i perspektivama za budućnost. Više o najavi te godine i događanjima vezanim uz nju vidi u: <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=157456> (24. XI. 2014.).

istaknuti vrijednost i dostojanstvo posvećenog života, ali se izražava i čežnja i očekivanje cijele Crkve za obnovljenim angažmanom posvećenog života za Crkvu i suvremeni svijet. Posvećeni život jest i treba biti potencijal Crkve kojim se ona obraća svijetu.

Ne čudi, stoga, da proglašavanje te godine raduje posvećene osobe, vraća im pouzdanje i obnavlja osjećaj vrijednosti vlastitoga poziva. U isto vrijeme otvara temeljna i egzistencijalna pitanja nutarnjega života i poslanja. Gledan iznutra, posvećeni se život i na osobnoj i na zajedničarskoj razini danas nerijetko prepoznaje kao život u dubokoj krizi (rezignacija, nedostatak zdrave duhovnosti, zaborav karizme, slabljenje profesionalnih potencijala, kriza brat-skih odnosa, negativan utjecaj svijeta, osjećaj promašenosti), a tomu u prilog idu i mnogi egzaktni pokazatelji (opadanje broja zvanja, sve veća starost članova, napuštanje aktivnosti i zatvaranje samostana).⁵ Iz takve introspekcije nužno se otvara pitanje nedostatnosti pred pozivom i očekivanjima koji stoje pred posvećenim osobama, a koje im s novom nadom i očekivanjem upućuje Crkva. Može li onaj tko je u krizi biti svjetlo drugomu? Što nam je činiti da bismo mogli odgovoriti na postavljena očekivanja Crkve i svijeta?

1. Kriza – naravno stanje posvećenog života

Ako posvećeni život promatramo unutar neposredne poslijekoncilске prošlosti, vidimo da je njegova kriza, koja se prije svega očitovala u redovništvu, nastupila već neposredno nakon Koncila.⁶ Mnogi redovi i redovničke zajednice svjedoče o brojnim napuštanjima toga staleža u to vrijeme, o neshvaćanju koncilskog duha obnove i povratka izvorima koji se razumijevao i tumačio više

⁵ O krizi posvećenoga života napisani su brojni radovi i na hrvatskom govornom području, od kojih spominjemo samo neke: Atanazije J. MATANIĆ, Crkva i osuvremenjeno redovništvo, u: *Bogoslovska smotra*, 41 (1971.) 2–3, 263–273; Bonaventura DUDA, *Ima li naše redovništvo budućnost?*, Zagreb, 1971.; Spiro MARASOVIĆ, Redovništvo za 21. stoljeće, u: *Posvećeni život*, 7 (1999.) 1, 77–91; Zvonimir Bono ŠAGI, *Put i usput redovništva. Četrdeset godina od Drugog vatikanskog sabora*, Zagreb, 2005.; Marijan JURČEVIĆ, Četrdeset godina Perfectae caritatis – dekreta o prilagođenoj obnovi redovničkog života, u: *Posvećeni život*, 10 (2005.) 1–2, 62–69.

⁶ Nije nakana ovoga članka detaljnije ulaziti u sve izvanjske ili unutarnje razloge ili složeniju analizu te krize. U tome smislu vidi knjižicu: Johann Baptist METZ, *Redovništvo. Inovacija i korektiv?*, Zagreb, 1983., koja na jedan vrlo zanimljiv i osebujan način detektira i iznosi neke uzroke krize posvećenog života. Također i izvršnu analizu posvećenog života u novijem djelu: Johann Baptist METZ – Tiedo Rainer PETERS, *Pasija za Boga i zbog Boga. Redovnička egzistencija danas*, Sarajevo – Zagreb, 2009. Ovdje želimo ukazati samo na jedan aspekt te krize, koji proizlazi iz određenja posvećenog života kao života vjere i radikalnog odnosa s Bogom.

kroz izvanjske forme i znakove (promjena odijela, konstitucija, osuvremenjivane žvota), dok su duh i karizma ostajali izvan obnoviteljskih napora. Takav se trend nastavio i kroz susljedna desetljeća, tako da danas vrijedi konstatacija da posvećeni život, u većini uzevši, niti je u sebi postao životniji niti je dao odgovore na sve jača duhovna traženja unutar Crkve i svijeta. To najbolje potvrđuje nebrojeno mnoštvo novih religijskih pokreta i skupina, a u zadnje smo vrijeme svjedoci da u kršćanskoj Europi uz rapidno gašenje i zatvaranje brojnih kršćanskih samostana, pa i čitavih redova i kongregacija, na istim prostorima kao gljive poslije kiše niču brojni azijski »samostani« i širi se njihova duhovnost.⁷

No, puno je važnije uočiti da, gledano kroz sveukupnu povijest Crkve, nikada zapravo nije postojalo vrijeme u kojem posvećeni život nije bio u krizi ili prolazio kroz različite krize. Čak i u onim vremenima koja nam se iz današnje perspektive čine kao vremena stabilnosti ili procvata, taj je život prolazio kroz različite nutarnje ili vanjske ugroze. Ako polazeći od etimološkog značenja same riječi krizu shvaćamo kao razlučivanje, prosudbu, razdjelnicu, odluku,⁸ onda lako možemo razumjeti da je ona gotovo naravno stanje posvećenoga života, da mu ona pripada kao značajno i zapravo bitno unutarnje određenje. Posvećeni je život nasljedovanje Isusa Krista i nastavak njegovoga poslanja u svijetu. U tome je smislu on življenje i izvršavanje proročke zadaće podsjećanja svijeta na Božji naum spasenja i služenje tome naumu. Kao takav on je uz pomoć Duha Svetoga rasuđivanje izazova vremena i njihova teološkog smisla te, isto tako pod vodstvom nadnaravnog razbora, preispitivanje vlastitih uporišta, opredjeljenja i ciljeva. On je trajno i sveobuhvatno pouzdanje u Boga kao da sve ovisi o njemu i istodobno zalaganje kao da sve ovisi o nama.⁹ Stoga je on po samoj svojoj naravi hod po oštrici, budnost i svjesno življenje krize i u krizi, jer je svjesno življenje napetosti koja je u našim životima sâm Bog i unutarnjeg nemira da se do kraja prihvate i žive planovi Providnosti i iz takva života dadnu odgovori na probleme današnjega svijeta. Stoga je upravo tako shvaćena kriza očit znak života i upravo se iz takve krize mogu pružiti odgovori za kojima vapi svijet.

Za posvećeni život kriza je trajna prilika suočavanja s vlastitom slabošću i svijest da blago koje imamo nosimo »u glinenim posudama da izvanredna

⁷ Usp. Anton ROTTZETER, *Aufbruch zu einer neuen christlichen Spiritualität*, Luzern, 2009.

⁸ Grčka riječ κρίσις (kriza) dolazi od glagola κρίνω, u značenju »razlučivati, odijeliti, razlikovati, odlučivati, prosuđivati«, te odatle označava: lučenje, rastavljanje, odluku, kušnju, sud, presudu. Usp. Oton GORSKI – Niko MAJNARIĆ (ur.), *Grčko-hrvatski rječnik*, Zagreb, 2005., 240–241.

⁹ Usp. IVAN PAVAO II., *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o posvećenomu životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu* (25. III. 1996.), Zagreb, 1996., br. 73 (dalje: VC).

ona snaga bude očito Božja, a ne od nas« (2 Kor 4,7). Stoga je uslijed opasnosti zaborava pred njim uvijek aktualan nutarnji zahtjev za obnovom sjećanja, za povratkom na izvore, čuvajući se pritom iskušenja »da sačuvamo sakralizirana 'sjećanja' koja otežavaju izlazak iz špiljâ naših sigurnosti«¹⁰. Sjećanje koje obnavlja život upravo je ono koje posvećeni život uvijek iznova stavlja u krizu, jer mu posvješćuje istinu krhkosti vlastitog identiteta i suočava ga s temeljem koji je sâm Bog.

Iz rečenoga proizlazi da je pitanje posvećenoga života bitno i prije svega teološko pitanje i zahtijeva prije svega teološko promišljanje. Ovdje unutar teološkog promišljanja toga pitanja postavljamo temeljnu tezu da je pitanje posvećenoga života radikalno pitanje vjere, što onda nužno uključuje pitanje ispravne slike o Bogu živomu, koji nam se očituje objavom. Kršćanska vjera temeljena na biblijskoj objavi govori o Bogu koji je ljubav (usp. 1 Iv 4,7.16), o trojstvenom zajedništvu Oca, Sina i Duha Svetoga. Unutar te vjere definira Crkva svoj posvećeni život kao *confessio Trinitatis* (usp. VC 22).

2. Bog Otac, Sin i Duh Sveti

Otajstvo trojedinoga Boga od samih početaka kršćanstva zaokuplja srca i misli ljudi, jer nije riječ samo o dogmatskom izričaju koji je »lomljenje jezika i uma«, nego je posrijedi »najpraktičnija dogma«¹¹, istina o nutarnjem životu samoga Boga koja nas se svih bezuvjetno tiče. Objava Boga kao Trojstva, kao zajedništva Oca, Sina i Duha Svetoga, objava je Boga koji je ljubav. Nutarnji Božji život ljubavi temelj je njegova očitovanja u povijesti spasenja. Oznaka intimnoga Božjeg života kao zajedništva u ljubavi pokazuje se temeljnim određenjem njegova odnosa sa svijetom i čovjekom. Pritom je riječ o sasvim iznimnom zajedništvu (*communio*) i o sasvim iznimnoj ljubavi (*amor crucis*).

2.1. Perihoretsko zajedništvo Trojstva

»Sam Božji bitak jest Ljubav. Kad je u punini vremena poslao svojega jedinoga Sina i Duha ljubavi, Bog je otkrio svoju najnutarnjiju tajnu: da je sam vječna

¹⁰ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Istražujte. Posvećenim muškarcima i ženama u hodu za Božjim znakovima (8. IX. 2014.), br. 10, u: http://www.redovnistvo.hr/uploads/Okruznica_Istražite1.pdf (10. XII. 2014.).

¹¹ Bruce A. WARE, The Father, the Son, and the Holy Spirit: The Trinity as Theological Foundation for Family Ministry, u: *The Journal of Family Ministry*, 1 (2011.) 2, 4–11, ovdje 4.

razmjena ljubavi: Oca, Sina i Duha Svetoga.«¹² Ljubav kao oznaku Božjega bitka i nutarnjega Božjega života moguće je misliti samo ukoliko se kršćanski monoteizam ne shvaća kao kruti monarhijanizam, nego kao jedinstveno zajedništvo osoba, o čemu nam svjedoči novozavjetna objava. Božju jednost kršćanstvo ne shvaća polazeći od supstancije boštva, apsolutnog subjekta ili identiteta osoba, nego kao suprisutnost osoba i ostvarenje njihova jedinstvenog međusobnog dijaloga ljubavi. To jedinstveno zajedništvo osoba izvrsno osvjetljava stari teološki pojam *perihoreze*.¹³ »Perihoretski shvaćeno, trojstvene osobe kroz sebe oblikuju svoje jedinstvo u krvotoku božanskoga života.«¹⁴

Riječ je o jedinstvu i zajedništvu u kojem osobe žive u potpunom predanju jedna s drugom, jedna za drugu i jedna u drugoj. Takvo intimno unutarnje prebivanje i potpuno međusobno prožimanje Oca, Sina i Duha Svetoga pokazuje stoga trinitarnu perihorezu kao izraz i aplikaciju istinske ljubavi.¹⁵ Prebivanje jedne božanske osobe u drugoj i njihovo potpuno prožimanje označava takvu stvarnost jedinstva i zajedništva u kojem ni jedna osoba nije umanjena niti ima »manje mjesta«. Tako Otac odvijeka daje mjesto Sinu jer ga od početka rađa, dok je Sin sama otvorenost za Oca. A Duh Sveti je onaj otvoreni prostor na kojem se susreću i zajedno žive Otac i Sin. To međusobno prelijevanje ljubavi i nazočnost jedne božanske osobe u drugoj trajno je događanje, susret, darivanje u vječnom životu Presvetoga Trojstva.¹⁶ Može se razumjeti kao uzajamni odmor jedne božanske osobe u drugoj, ali i kao vječna dinamika darivanja i prelijevanja unutarnjeg života. Teolozi perihoreze dopuštaju si ovdje slobodu slikovitog govora pa će za to otajstvo uporabiti primjerice sliku uragana, u čijem je središtu istodobno apsolutna tišina i potpuni vrtlog¹⁷ ili sliku plesa koji svaka osoba pleše u potpunosti osobno, ali ne sama i ne za sebe.¹⁸

Činjenicu i događanje ljubavi unutar Božjega bića izriče dakle teologija pojmom *communio*, pod kojim se misli »proces u kojemu različite jedinke, tako

¹² HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA (ur.), *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., 221.

¹³ Usp. Marija PEHAR, Perihoreza – stari pojam i njegova nova karijera, u: *Obnovljeni život*, 66 (2011.) 2, 219–231.

¹⁴ Jürgen MOLTMANN, *Trinität und Reich Gottes. Zur Gotteslehre*, Gütersloh, 1980., 191.

¹⁵ Usp. Ciril SORČ, Perihoreza u službi trinitarizacije, u: Zoran GROZDANOV (ur.), *Bog pred križem*, Rijeka, 2007., 175–210, ovdje 181–183.

¹⁶ Usp. Ciril SORČ, Inkarnacijska i eklezijalna dimenzija perihoreze, u: *Bogoslovska smotra*, 69 (1999.) 1, 13–30, ovdje 14–15.

¹⁷ Usp. Jürgen MOLTMANN, Perichoresis. An Old Magic Word for a New Trinitarian Theology, u: M. Douglas MEEKS (ur.), *Trinity, Community and Power*, Nashville, 2000., 111–125, ovdje 114.

¹⁸ Usp. Gisbert GRESHAKE, *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Freiburg, 2001., 190.

što se međusobno dopunjuju u suzajedništvu života, upravo u svojoj različitosti postižu jedinstvo«. »Communio je suodnos identiteta i diferencijacije: različitost usmjerena na jedinstvo koje postoji upravo u međusobnu suodnosu mnogih.«¹⁹ Jasnije je da koncept perihoreze korigira hijerarhijske i patrijarhalne slike Boga i na njihovu mjestu uzdiže zajedništvo ljubavi Oca, Sina i Duha u kojem se trojstvenost ne reducira na jedincatost niti se jedincatost gubi u trojstvenosti. Riječ je o zajedništvu oslobođenom vladalaštva i uniformnosti, ali i osobnosti lišenoj individualizma i sebičnosti. Upravo stoga i može takvo zajedništvo biti eksplikacija biblijskog izričaja »Bog je ljubav« (1 Iv 4,8.16). Oni koji ljube nisu sebi, već u drugima, a oni koji su ljubljani daju drugima prostor da žive u njima.

Bog, dakle, nije neko nadosobno biće u kojemu sve osobno nestaje ili se sažima u neku višu bit. Trojedin Bog »jest međuosobna bit u kojoj je različitost osoba sačuvana do najviše mjere, a istodobno jest nerazdvojiva cjelina«²⁰. U Bogu je različitost koja se upravo zbog »bitne sjedinjujuće naravi ljubavi ne raspada na mnoštvo«²¹. Kroz međusobnu nazočnost i ljubav božanske se osobe vječno daruju jedna drugoj, ali je ta ljubav u svojem savršenom predanju i pozivajuća ljubav, u potpunosti otvorena za stvarnost stvorenja izvan sebe. Zbog toga se perihoretsko zajedništvo može promatrati i kao *kenotičko* zajedništvo, kao vječna *kenoza* ljubavi. Samo unutar te unutar-trojstvene *kenoze* može se razumjeti i ona nama razumljivija, iako uvijek otajstvena *kenoza* Sina u vremenu. Ono što Sin čini postajući čovjekom nije ništa drukčije od onoga što osobe Presvetoga Trojstva čine od vječnosti, jer su njegovi čini iskazi nutarnjeg božanskoga bića. Sinova ljubav za nas, savršena do smrti na križu, pokazatelj je da je Bog u sebi savršena i potpuna ljubav.

Budući da ljubav pretpostavlja i uspostavlja različitost, nemoguće je iskustvo jedne božanske osobe koje ne bi vodilo susretu s cjelovitim Trojstvom. Tako otajstvo »cjelovitog Trojstva«, iskustvo trojstvenoga Boga, u svijetu se prevodi u tajnu križa, zbog čega je i križ moguće dokraja razumjeti samo kao trinitarni događaj i potpuno razotkrivanje Boga koji je ljubav.²²

2.2. Križ – vrhunac trinitarnog događanja ljubavi

U govoru o perihoretskom zajedništvu Trojstva nije moguće zaobići događaj križa. Suvremena teološka misao u Kristovu križu gleda prije svega unutar-

¹⁹ Gisbert GRESHAKE, *Kratki uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, Zagreb, 2007., 26–27.

²⁰ Ciril SORČ, *Perihoreza u službi trinitarizacije*, 182.

²¹ Ciril SORČ, *Inkarnacijska i eklezijalna dimenzija perihoreze*, 14.

²² Usp. Joseph RATZINGER / BENEDIKT XVI., *Bog Isusa Krista*, Zagreb, 2010., 91.

trojstveni događaj, a tek potom i spasonosno događanje za čovjeka.²³ Riječ je o događanju u Bogu koji je zajedništvo Oca, Sina i Duha Svetoga, te se smrt Sina na križu može razumjeti kao bol razdvajanja i rastavljanja najprije unutar Boga samoga. Isus je napušten od Boga, svojega Oca, koji ga predaje smrti i silama propadanja.

Bog se objavljuje kao ljubav koja pati i oslobađa. Božja svemoć ulazi u posvemašnju nemoć ljudske situacije grešnosti i nespašenosti, siromaštva i praznine, umiranja i smrti. Tako Isusova smrt na križu postaje sažetak i vrhunac cjelokupne objave Boga trojstvene ljubavi. Trojstveno promatrano, predanje i napuštenost Isusa u smrti na križu ne tiču se samo Sina nego zahvaćaju i samoga Oca. Otac koji napušta Sina trpi njegovu smrt u beskrajnoj boli ljubavi kako bi postao Otac onima za koje predaje Sina. Sin dakle trpi umiranje, a Otac smrt Sina. Bol Oca u smrti Sina zapravo je bol smrti vlastitoga očinstva. Trpljenje i smrt Sina, trpljenje je unutartrojstvenoga zajedništva ljubavi.

Promatrajući Isusovu spasiteljsku ulogu, otkrivamo da je Isusova napuštenost od Boga i Oca zapravo Očeva predaja Sina za bezbožne i od Boga napuštene ljude. Time što Otac nije poštedio Sina, poštedio je sve bezbožnike. Ljudi nisu napušteni od Boga baš zato što je Bog napustio svojega Sina i predao ga umjesto njih.²⁴ Križ se tako pokazuje kao »najradikalniji znak kojim Bog poručuje ljudskom rodu da ne odustaje od ponude svoje ljubavi svijetu koji ga uporno odbacuje te da će se prije dati raspeti na križ nego promijeniti svoju odluku da s njim uđe u zajedništvo« i »postaje najradikalniji znak božanske želje za *communijem* s ljudima«.²⁵

Događaj Kristova križa time otkriva egzistenciju Boga koji je ljubav (usp. 1 Iv 4,16). Kroz međusobnu ljubav božanske se osobe daruju jedna drugoj, no nije riječ o nekom zatvorenom događanju u Bogu. Trojstveni Bog upravo po križu otkriva i otvara unutarnje, perihoretsko prožimanje života i ljubavi, te po njemu obnavlja čovjeka »uvlačeći« ga u svoje zajedništvo. Upravo zahvaljujući »križu na Golgoti, koji je razumljen kao otvorena ranjivost i kao ljubav Božja prema ljubavi lišenim, neljubljenim stvorenjima, Božji bitak i Božji život otvoreni su za istinskoga čovjeka. Kod Boga nema nikakva 'vani pred vratima', ukoliko je Bog sam onaj koji je vani pred vratima

²³ Usp. Nikola DOGAN, Isus na križu. Samoobjava trojstvenog Boga u umiranju i smrti, u: *Riječki teološki časopis*, 1 (1993.) 1, 4–23 (članak utemeljen uglavnom na teologiji križa Jürgena Moltmanna).

²⁴ Usp. Jürgen MOLTSMANN, *Raspeti Bog*, Rijeka, 2004., 276–278; Nikola DOGAN, Isus na križu, 7–8.

²⁵ Gisbert GRESHAKE, *Kratki uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, 72.

na Golgoti umro za one koji su vani.«²⁶ Bog je ljubav okrenuta čovjeku, do te mjere da se u Kristovoj smrti na križu pokazuje kao vrhunac »okretanja Boga protiv samoga sebe u kojem se on daje da bi ponovno podigao i spasio palog čovjeka. Ljubav je to u svome najradikalnijem obliku«²⁷. Ljubav je to koja unosi svjetlo Božjega zajedništva u ljudsko zajedništvo. Otkupiteljska vrijednost križa nije zato u boli, patnji i beskrajnom mnoštvu muka, već u veličini ljubavi koja osamljena čovjeka dovodi u odnos s Bogom.²⁸ Krist je kao savršena slika Očeva na križu izgovorio u naše ime novo »da« zajedništvu s Bogom.

Upravo u tako obnovljenom zajedništvu čovjek prepoznaje Boga kao savršeno zajedništvo, ali prepoznaje i trinitarnu strukturu vlastite osobe i svih svojih odnosa, koji svoje argumente imaju u stvaranju čovjeka na sliku Božju (usp. Post 1,26-27). Po stvorenosti na Božju sliku očituje se i čovjekov poziv da u svim oblicima svoje egzistencije i u svim svojim odnosima ostvaruje trinitarni dinamizam ljubavi. Taj je dinamizam upravo na križu do kraja razotkriven i darovan čovjeku. Vjera u trojstvenoga Boga tako pokazuje da nije puka apstraktna spekulacija, dokazivanje nečije sposobnosti filozofiranja ili elitizam naspram ostalih monoteističkih religija, nego odgovor na najdublju čežnju čovjekova srca, na čežnju za ljubavlju i zajedništvom koja ne dokida različitosti. Ostvarujući u sebi crte trojstvenoga zajedništva, čovjek je pozvan slijediti ritam trojstvenoga života, te tako u zajedništvu s Bogom i ljudima živjeti »jedinstveno otajstvo Božjega saveza sa svojim narodom«²⁹.

Na osobit su način posvećene osobe, težeci savršenome životu vjere, na svim razinama života pozvane disati tim ritmom trojstvenoga zajedništva.

3. *Vita consecrata – confessio Trinitatis*

Da bi posvećeni život u sebi trebao nositi prepoznatljive crte trojstvenoga zajedništva, odnosno biti mjesto u kojemu se živi i zrcali unutartrajstveni život na način da se i nutarnji život i poslanje ostvaruju u trinitarnim koordinatama, prepoznaju svi dokumenti o posvećenom životu i na to usmjeravaju. Ovdje te smjernice iščitavamo iz dvaju najznačajnijih poslijekoncilskih doku-

²⁶ Jürgen MOLTSMANN, *Raspeti Bog*, 285.

²⁷ BENEDIKT XVI., *Deus caritas est – Bog je ljubav. Enciklika o kršćanskoj ljubavi* (25. XII. 2005.), Zagreb, 2006., br. 12.

²⁸ Usp. Joseph RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, Zagreb, 2007., 291.

²⁹ IVAN PAVAO II., *Familiaris consortio – Obiteljska zajednica. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu* (22. XI. 1981.), Zagreb, 1981., br. 16.

menta o posvećenom životu: *Bratski život u zajednici*³⁰ i *Vita consecrata*³¹, interpretiramo ih u svjetlu iznesenoga trinitarnog utemeljenja te iz njih analitički promišljamo posvećeni život kao radikalni život vjere u Boga Oca i Sina i Duha Svetoga, kakav se očituje na razini osobnoga posvećenja po zavjetima, na razini bratskog života unutar redovničkih zajednica te na razini apostolata i navještaja.

3.1. *Evandeoski savjeti – dar i objava Presvetoga Trojstva*

Temelj života po evandeoskim savjetima nalazi se u odnosu koji je Isus u svojoj zemaljskoj egzistenciji uspostavio s nekima od svojih učenika, pozivajući ih da ostave sve i nasljeđuju izbliza njegov oblik života. »Kristolika« egzistencija, kojoj u početku stoji uvijek Očeva inicijativa, čovjeku je moguća samo na osnovi posebnog zvanja i snagom naročitog dara Duha. Time, posvećeni život kao »dar Presvetoga Trojstva« (VC 20), na osobito živ način izražava trinitarni karakter kršćanskoga života. U teologiji evandeoskih savjeta često se ističe kristološka dimenzija. No, ona sama ne iscrpljuje istinsku dubinu i bogatstvo toga dara. Dar evandeoskih savjeta ima svoj korijen u životu Presvetoga Trojstva. »Posvećeni život je objava onog što Otac, po Sinu, u Duhu dovršava svojom ljubavlju, svojom dobrotom, svojom ljepotom« (VC 20). Stoga će poslijekoncilski crkveni dokumenti neumorno naglašavati upravo trinitarnu dimenziju evandeoskih savjeta. Tako se u Apostolskoj pobudnici *Vita consecrata* osobito ističe da su evandeoski savjeti izraz »odnosa Jedinorođenog Sina s Ocem i s Duhom Svetim« (VC 18). Taj dokument obiluje i drugim izričajima i mjestima u kojima je moguće prepoznati evandeoske savjete i sâm posvećeni život kao »odraz trinitarnoga života« (VC 21). Tako, primjerice, pojašnjavajući upravo »kristološko-trinitarni izvor« posvećenoga života, naglašava da »'suobličujućim' poistovjećivanjem s Kristovom tajnom« posvećeni život ostvaruje *confessio Trinitatis*, svjedočeći s radošću Božju ljubaznu susretljivost prema svakom ljudskom biću (usp. VC 14–16). Osposobljavanje za takvo svjedočanstvo započinje uvijek Očevom inicijativom, nastavlja se Kristovim pozivom te se dovršava posvećenjem po Duhu Svetomu. Budući da je posvećeni život iznutra trinitarno utemeljen, on može i izvana biti svjedočanstvo »u slavu Trojstva« (VC 17–19). To se svjedočanstvo hrani i jača osobnim posvećenjem i promicanjem bratske ljubavi kao oblikom zajedničkoga života. Upravo time

³⁰ SVETA KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Bratski život u zajednici* (2. II. 1994.), Rim – Zagreb, 1994. (dalje: BŽ).

³¹ Vidi bilj. 9 ovoga rada.

posvećene osobe »sudjeluju u trinitarnom zajedništvu« te kao »slika Trojstva« objavljuju novi tip solidarnosti (VC 41). Više nego riječima, posvećene osobe svjedoče o čudesnim stvarima izražajnim jezikom preobražene egzistencije zahvaljujući »daru Presvetoga Trojstva« – evanđeoskim savjetima, zbog čega posvećeni život postaje »jednim od stvarnih tragova što ih Trojstvo ostavlja u povijesti« (VC 20).

Ista se trinitarna utemeljenost i prožetost očituje i u govoru o pojedinim savjetima. Tako je prema toj pobudnici savjet čistoće »očitovanje posvećenja Bogu s nepodijeljenim srcem (usp. 1 Kor 7,32-34), odraz bezgranične ljubavi koja povezuje tri božanske Osobe u tajanstvenoj dubini trinitarnoga života; ljubavi koju je posvjedočila utjelovljena Riječ do darivanja svoga života« (VC 21). Ta ljubav kuca na vrata srca posvećenih osoba i traži odgovor ljubavi. On je vidljiv u zavjetovanju posvećene čistoće kojom se iskazuje ljubav prema Bogu i spremnost ljubiti i služiti svim ljudima. Savjet čistoće kao odraz ljubavi zajedništva božanskih osoba poziv je posvećenim osobama da, ne samo pojedinačno nego u zajedništvu, »razmatraju trinitarnu ljubav« (VC 88) i »upijaju« značajke trinitarnoga zajedništva. Jedino je tako moguće gajiti ljubav koja nije sebična, isključiva, osvajačka, koja nije rob strasti, već je slobodna, osloboditeljska, sveopća i bez interesa (usp. BŽ 44). »Siromaštvo ispovijeda da je Bog jedino čovjekovo pravo bogatstvo. Življeno prema Kristu koji 'iako bijaše bogat, postade siromašan' (2 Kor 8,9), postaje izraz posvemašnjeg darivanja sebe što ga međusobno čine tri božanske Osobe« (VC 21). Božansko zajedništvo međusobnoga darivanja posvećene osobe čine opipljivim njegujući poniznost, jednostavnost, priznavanjem tuđih darova, uvažavanjem skrivene žrtve, vrednovanjem posljednjih, zalaganjem usprkos neuzvratanja i nepriznavanja. »Poslušnost, prakticirana oponašanjem Krista, čija je hrana bila vršenje Očeve volje (usp. Iv 4,34), očituje oslobađajuću ljepotu sinovske, a ne ropske ovisnosti, bogate osjećajem odgovornosti i oživljavane uzajamnim povjerenjem, koja je odraz u povijesti ljubaznog podudaranja triju božanskih Osoba« (VC 21). Podudaranje triju božanskih osoba traži podudaranje posvećenih osoba, traži da »svatko održava s drugim dragocjen dijalog da otkrije Očevu volju« (VC 92). Zato vlast i pojedinačna poslušnost nisu u opreci nego »blistaju kao znak onoga jedinog očinstva koje dolazi od Boga, bratstva rođenog od Duha« (VC 92). Takva, trinitarna dimenzija poslušnosti svjedoči o ulijevanju pojedinačnih »da« u zajedničko »da« Bogu, o ulijevanju različitih volja u jednu volju (usp. BŽ 44). Time se bratski život pokazuje kao »povlašteno mjesto razabiranja i prihvaćanja Božje volje i zajedničkoga hoda u jedinstvu duha i srca« (VC 92).

Redovnici, koji svoj život posvećuju Bogu zavjetovanjem evanđeoskih savjeta, čine to dakle živeći u zajednici redovničke obitelji. Pozvani su osobnim pozivom, ali su i sabrani, dozvani zajedno s drugima »su-dijeliti« svagdašnji život (usp. BŽ 44). Živeći zajedno ljubav koja povezuje tri božanske osobe, u međusobnom darivanju, sjedinjujući svoje volje u Očevu, redovnici ostvaruju ono već istaknuto: »*confessio Trinitatis* priznajući s udivljenjem uzvišenu ljepotu Boga Oca, Sina i Duha Svetoga« (VC 22). Stoga se, govoreći o trinitarnoj dimenziji evanđeoskih savjeta, nezaobilaznim nameće isticanje važnosti samoga bratskog zajedništva. Upravo je autentično življen bratski život najveća podrška svakom osobnom posvećenju kao ostvarenju potpunog predanja Bogu. Tako je već koncilski dokument *Perfectae caritatis* upozorio »da se čistoća sigurnije čuva kad među članovima u zajedničkom životu vlada prava bratska ljubav« (PC 12). Od posvećenih osoba traži se, dakle, da osobno zavjetovanje evanđeoskih savjeta bude uvijek komunitarno obilježeno. Tako se primjerice traži da siromaštvo bude ne samo osobno već i »kolektivno svjedočanstvo siromaštva« (PC 13), siromaštvo u »stilu bratskoga života« (VC 90), jer je samo »zajednica 'siromaha' sposobna biti solidarnom sa siromasima« (BŽ 44) i promicati djelatnu ljubav. Isto tako poslušnost ujedinjuje članove bratske zajednice u istome svjedočanstvu i u istome poslanju, iako u različitosti darova i poštivanju pojedinih individualnosti (usp. VC 92), jer je i trinitarni Bog zajedništvo koje upravo po različitosti ostvaruje jedinstveni naum ljubavi.

3.2. *Bratsko zajedništvo – trinitarna ispovijest*

Istinsko življenje bratskog života u redovničkoj zajednici sastavljenoj od ljudi različitog porijekla, dobi, sposobnosti, obrazovanja, može se ljudski gledano činiti uzaludnim pokušajem, utopijom ili u najboljem slučaju prilikom da se svi njezini članovi uče besplodnom kompromisu. Dokument *Bratski život u zajednici* podsjeća, ipak, da je redovnička zajednica plod Duha i dioništvo u trojstvenom zajedništvu (usp. BŽ 71). Duh je onaj koji uvodi u »zajedništvo s Ocem i njegovim Sinom Isusom Kristom (usp. Iv 1,3), zajedništvo u kojemu je vrelo bratskoga života« (VC 42). Odavde je vidljivo da bratski život crpi snagu iz onoga temeljnog Zajedništva čijim je darom i nastao, da se hrani na vrelu božanskog zajedništva te po uzoru na to zajedništvo ostvaruje život koji nadilazi ljudske snage. »Redovnička zajednica nalazi svoj arhetip i svoj ujedinjujući dinamizam u životu i jedinstvu Osoba Presvetoga Trojstva« (BŽ 10). Ona je zato misterij koji treba promatrati u dimenziji vjere, jer »kada se zaboravi ta mistična i teološka dimenzija koja povezuje s otajstvom prisutnoga božanskog

zajedništva i priopćenog zajednici, tada se neizostavno dolazi do zaborava i dubokih razloga zbog čega živjeti u zajednici, zbog čega strpljivo graditi bratski život« (BŽ 12).

Trinitarno zajedništvo, priopćeno redovničkoj zajednici, zajedništvo je međusobnog darivanja i dijeljenja. A bratski je život trinitarna ispovijest ukoliko ispovijeda Oca koji od svih ljudi želi stvoriti jednu obitelj; Sina koji životom, riječima, molitvom, smrću u jedno okuplja raspršene i podijeljene ljude; te Duha Svetoga koji je počelo jedinstva Crkve i svake kršćanske zajednice (usp. VC 21). Stoga se bratski život uobličuje kao ljudski prostor u kojem je nastanjeno Trojstvo i tako proširuje u povijesti darove zajedništva svojstvene trima božanskim osobama (usp. VC 41). Izgrađivati takav prostor moguće je ukoliko redovnička zajednica postane »mjesto gdje se događa svagdašnji prijelaz od 'ja' k 'mi'« (BŽ 39), budući da ju je pozvao u život trinitarni Bog koji je punina, a ne izolacija, koji je »Mi«, a ne »Ja«.

Zato dokument *Bratski život u zajednici* osobito naglašava »obvezu izgradnje bratstva, to jest da se postane braćom i sestrama u određenoj zajednici u koju su njeni članovi pozvani da žive skupa« (BŽ 11). Izgradnja bratstva trajni je dar i poziv redovnicima jer upravo bratstvom ispovijedaju trinitarni život, trinitarnu perihorezu, koja ostaje i izvor i model bratskog zajedništva. Vidjeli smo da je kršćanski Bog »zajedništvo osoba i njegova je moć i bogatstvo u njegovim odnosima. Zato je on ljubav, suosjećanje, prelijevanje, ustupanje, uzmicanje da bi se drugome omogućilo ostvarenje; a to konačno znači: ranjivost, izloženost, predanje i umiranje.«³² Taj unutarnji život trojedinoga Boga najuzvišeniji je uzor redovničkoj zajednici jer su redovnici pozvani biti »stručnjaci u zajedništvu«³³.

Sasvim konkretno, primijeniti uzornost perihoretskog zajedništva trojedinoga Boga na redovničko zajedništvo, znači uočiti relativnost i svrhu službi i zadaća, a vrijednost osoba, temelja i ciljeva. To znači dopustiti drugomu udioništvu u vlastitu životu i uložiti samoga sebe u zajedništvo s drugima, prihvatiti i primiti, ali i darovati i izložiti se. Živjeti ljubav kao dar i ranjivost. U takvu zajedništvu postoje poglavari, ali ne kao veći nego kao braća, kao poslužitelji i izvoditelji jedinstva, koji se brinu da cijela zajednica bude zrcalo

³² Marija PEHAR, Redovnički poglavari i njegova uloga za naše vrijeme, u: *Posvećeni život*, 10 (2005.) 1–2, 90–101, ovdje 100.

³³ SVETA KONGREGACIJA ZA REDOVNIKE I SVJETOVNE USTANOVE, Redovnici i promicanje čovjeka (12. VIII. 1980.), br. 24, u: HRVATSKA KONFERENCIJA VIŠIH REDOVNIČKIH POGLAVARA – HRVATSKA UNIJA VIŠIH REDOVNIČKIH POGLAVARICA, *Crkveni dokumenti o posvećenom životu*, Viktor Nuić (ur.), Zagreb, 1997.

trinitarnoga zajedništva (usp. BŽ 47–50). U tom kontekstu i zavjet poslušnosti očituje oslobađajuću ljepotu sinovske, a ne ropske ovisnosti, bogate osjećajem odgovornosti i oživljavane uzajamnim povjerenjem, postaje udioništvo u planovima i odlukama te otvara komunikaciju suradnika i prijatelja. Izgradnja takva zajedništva nije moguća bez »uzajamne bezuvjetne ljubavi« (VC 42), koja je u punini zasjala na križu, događaju najveće objave trinitarne ljubavi. Stoga samo sudjelovanje u božanskom životu osposobljava za uzajamnu ljubav koja redovnike otajstveno čini jedinstvom,³⁴ i to jedinstvom po uzoru na jedinstvo Trojstva i jedinstvom u tom jedinstvu.³⁵

Zajednički život kao trinitarna ispovijest uključuje tako osobnu raspoloživost za služenje, prihvaćanje drugoga bez prosuđivanja, sposobnost opraštanja i do »sedamdeset puta sedam« (usp. Mt 18,22), međusobno dijeljenje materijalnih dobara i duhovnih iskustava, talenata i nadahnuća, apostolskih ideala i karitativnog služenja (usp. VC 42). Stoga je upravo život u zajedništvu odlučujući da bi se neka ustanova uopće mogla zvati redovničkom (usp. BŽ 65). Samo takav život pokazuje svijetu »'novost' kršćanstva, to jest ljubavi koja je sposobna nadvladati podjele koje stvaraju rasa, boja kože, plemena«, te nije čudo da Crkva priznaje kako su »redovničke zajednice u nekim zemljama, u kojima se ne može naviještati Evanđelje, gotovo jedini znak« (BŽ 66). Prisutnost zajednice u kojoj redovnici ostaju zajedno kao braća i sestre usprkos »neizbježnim sukobima i poteškoćama koje donosi život u zajedništvu, već je znak koji svjedoči o višoj stvarnosti i poziv da se pogled upre prema gore« (BŽ 55), prema trojedinomu Bogu. A odlika znaka trojstvenoga života, koju bratski život uključuje, traži od svakog pojedinca suodgovornost za vjernost drugoga, doprinos stvaranju vedrog ozračja života, uzajamnu pomoć, pažljivost prema umornima, onima koji trpe, blizinu žalosnima, onima koji su u poteškoćama i kušnjama, podršku onima koji gube motivaciju (usp. BŽ 57). Osim toga, bratski život znači da redovnici radosno među sobom dijele i bogatstva koja se crpe iz Riječi Božje, jer zahvaljujući njima članovi neke zajednice mogu zajedno rasti i pomagati se u napredovanju u duhovnom životu (usp. VC 94).

Kako je trojstveni Bog ljubav, neprestano primanje i darivanje, »neprestani dijalog u ljubavi«, ne čudi da *Vita consecrata* redovničku zajednicu, koja njeguje bratski život i izvire iz takva neprestanog dijaloga ljubavi, naziva »povlašćenim iskustvom dijaloga« (VC 74). Iz takva iskustva i kroz to iskustvo prima se onda i poslanje koje postaje svjedočenje Trojstva.

³⁴ Usp. Fabio CIARDI, Il mistero trinitario. La Trinità archetipo della comunità, u: <http://web.tiscalinet.it/INDACO/Ciardi3.htm> (18. VII. 2014.).

³⁵ Usp. Marija PEHAR, Redovnički poglavar i njegova uloga za naše vrijeme, 98.

3.3. Poslanje posvećenih osoba – svjedočanstvo »otvorenog« Trojstva

Svaki Božji dar, pa tako i dar posvećenoga života, nije darovan da se skrije i stavi pod sud, već da svima svijetli, onima koji su u »kući« i onima koji su »vani« (usp. Mt 5,15). Posvećeni život pozvan je Crkvi i svijetu ukazivati na otajstvo Trojstva kao na uzor i izvor svakog oblika kršćanskoga života (usp. VC 21).

Vidjeli smo da Bog Isusovim utjelovljenjem i smrću na križu razotkriva sve bogatstvo i puninu ljubavi trinitarnoga zajedništva, ljubavi koja se prelijeva na stvorenje njegove ljubavi, ljubavi koja pokazuje »otvorenost« za svakoga čovjeka. Po uzoru na trojstvenu ljubav i posvećene su osobe pozvane evanđeoskim savjetima i bratskim životom odražavati ljepotu Božjega zajedništva iz koje su proizašli i ljepotu zajedništva koju se trude živjeti. Ako žele biti vjerne sebi i nutarnjem utemeljenju svoje egzistencije, ne mogu ostati zatvorene u sebe. Redovničke zajednice, stvorene i utemeljene na sliku trojstvenoga zajedništva, pozvane su razdati sve bogatstvo nutarnjega života koje crpe iz zajedništva s trojedinim Bogom, kako bi svi ljudi, vjernici i nevjernici, prepoznali »Original« na koji su i sami stvoreni, te kako bi jednom i oni bili »unutra«. Stoga, većina dokumenata o redovničkom životu naglašava kako zajedničkarski život mora još od prve formacije pokazati unutarnju misionarsku dimenziju posvećenja (usp. VC 67). »Svaka redovnička zajednica, čak i ona specifično kontemplativna, nije uvučena u sebe, nego je navještaj, dijakonija i proročko svjedočenje« (BŽ 58).

Redovnici dakle, nisu pozvani sami od sebe, niti oni sami smišljaju vlastito poslanje. Trojstveni Bog je onaj koji poziva i šalje posvećene osobe u svijet da oponašaju njegov primjer (usp. VC 72). U toj istini leži temelj zajedničarske dimenzije redovničkog poslanja. Oponašati Božji primjer znači prije svega biti, živjeti kao »slika Božja, Bogu slična«, nastavljati trinitarnu perihorezu u ovome svijetu bratskim životom koji i sâm postaje prvo poslanje. Tako, poslanje je najprije svjedočanstvo životom, a tek onda i izvanjska djela (usp. VC 72). Zato dokumenti ističu da redovnička zajednica ima »poslanje da bude i da se očituje kao snažna ćelija bratskog zajedništva« (BŽ 2). A redovnička zajednica koja se ne trudi disati ritmom trinitarnoga zajedništva nema što reći svijetu. Redovnički život dakle, sudjeluje u Kristovu poslanju s posebnim elementom, »bratskim životom u zajednici za poslanje [...] Stoga će biti to više apostolski što je bratskiji zajedničkarski oblik egzistencije« (VC 72).³⁶ »Bratsko zajedništvo se, naime, nalazi na početku i na svršetku apostolata« (BŽ 2).

³⁶ U tome kontekstu *Bratski život u zajednici* upozorava male zajednice koje su u najužem dodiru sa svijetom i najizloženije utjecaju posvjetovnjačenog mentaliteta, da stvore

Gospodin je poslao svoje učenike da žive sjedinjeni, da budu jedno, da svijet uzvjeruje, zbog čega djelovanje redovnika mora biti djelovanje osoba koje žive u zajedništvu i koje svoje djelovanje obavljaju u zajedničarskom duhu (usp. BŽ 54–55). Zajedničarski duh ne znači dokinuti različita mišljenja i sposobnosti, nego raznolikost darova, osobnosti i mišljenja ugrađivati u zajedničko poslanje. Time će ono što posjeduje jedan pripasti i drugima. Tako shvaćeno zajedničarsko poslanje nije obavljanje istih poslova, već u različitosti poslova i obrazovanosti biti svjestan da ono što čini jedan, čine svi. Nijedna dužnost ne smije se smatrati ničijim privilegijem, »najosobnijim« poslanjem zbog kojega bi trebao biti cijenjen i poštovan više od ostalih, već je uvijek riječ o dužnosti koja se vrši u ime zajednice (usp. BŽ 40). Kada pojedinac i obavlja specifično poslanje on na »izričit način čini i proživljava sve ono što je u načelu zadaća svih, tako da svi prepoznaju i prihvaćaju osobitost nastojanja i proživljavanja svakog pojedinog kao dio njihova zajedničkog nastojanja i proživljavanja«³⁷. Zajedničarsko poslanje, dakle, znači sudjelovanje svih prema svojim darovima uz poštivanje polaganog puta najslabijih i ne gušenje procvata najnadarenijih osobnosti. To uključuje svijest svakoga pojedinca da je apostolsko poslanje povjereno najprije zajednici, što znači unutar te zajednice bavljenje onim poslovima koji su svojstveni zajednici, jer upravo po predanju zajedničarskom apostolatu posvećena osoba dozrijeva i raste na svom posebnom putu svetosti (usp. BŽ 40).

Dakako da svijest takva apostolata pretpostavlja duhovne osobe oslobođene sebičnosti, svjetovnih ambicija i zarobljenosti materijalnim dobitkom. Snagu za takvo poslanje posvećene osobe crpe iz dubokoga duhovnog života molitve, a osobito iz presvete euharistije. Samo »okrijepljeni za stolom božanskog Zakona i svetog oltara« mogu ispuniti poziv Crkve da »bratskom ljubavlju ljube udove Kristove« i tako se »potpuno stave u službu« poslanja Crkve (usp. PC 6). Riječ je o poslanju koje je usmjereno učiniti sve narode učenicima Kristovim krsteći ih u ime Oca, Sina i Duha Svetoga (usp. Mt 28,19). To je moguće jedino po euharistiji i iz euharistije jer je ona »sakramentalni sažetak cjelokupnoga Isusova života; ona izražava njegov stav darivanja, *parádosis* (usp. Lk 22,19, Mk 14,24), njegov *pro nobis*«³⁸. Ipak, to predanje ne tiče se samo Isusova ovozemaljskoga života, već je ono »događanje u samome Bogu«. U njemu

---

obvezatan program života koji će osigurati apostolatu njegovu zajedničarsku dimenziju. Usto, ističe kako sve zajednice moraju biti prepoznatljive po svojem bratstvu, po poslanju u ime zajednice (usp. BŽ 64).

³⁷ Gisbert GRESHAKE, *Kratki uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, 87.

³⁸ Ciril SORČ, *Inkarnacijska i eklezijalna dimenzija perihoreze*, 19.

iščitavamo Očevu »davati-sebe« Sinu, Sinovljevo »primati-sebe« od Oca i jedinstvo (Duh Sveti) »sebe-davanja« i »sebe-primanja«. ³⁹ Riječ je o predanju koje je izraz čežnje Presvetoga Trojstva za zajedništvom s ljudima, zbog čega Otac i šalje Sina da postane jedan od ljudi. Stoga euharistija nije samo spomen-čin Isusove muke, smrti i uskrsnuća već je i spomen-čin u Bogu vječno prisutnoga trajnog umiranja jedne božanske osobe za drugu i umiranja božanskih osoba za čovjeka. I upravo tu pronalazimo odgovor zašto za svakoga vjernika, a osobito za redovničku zajednicu, »misa (*missa*) postaje poslanje (*missio*)« ⁴⁰. »U djelu spasenja, naime, sve dolazi od sudjelovanja u božanskoj *agapi*« (VC 76).

Zaključak: teološki pogled na Godinu posvećenog života

Na temelju teološke analize dokumenata o posvećenom životu dolazimo do zaključka: po uzoru na koncilski govor o posvećenom životu koji je u konstituciji *Lumen gentium* izrečen kao vrhunac govora o pozivu na svetost, *Godina posvećenog života* ima smisao samo ako se promatra kao logičan slijed i vrhunac promišljanja proizašlih iz nedavno proživljene Godine vjere. Posvećeni je život u svojem temelju život vjere i iz vjere. Radi se o kršćanskoj vjeri u objavljenoga Boga trojstvene ljubavi i zajedništva, Boga Oca i Sina i Duha Svetoga. Stoga je takav život istinit i smislen, ali i razumljiv i autentičan samo ako je predanje u ljubav i volju Očevu, nasljedovanje poslušnosti, siromaštva i čistoće Sinovljeve te trajno osluškivanje poticaja i poziva Duha Svetoga i otvorenosti prema njima.

Analizirajući poslijekoncilске dokumente o posvećenom životu potvrđuje se teološko-trinitarna utemeljenost posvećenja i zajedništva posvećenih osoba te pozvanost na život po uzoru na trojstveno zajedništvo. Posvećeni život ne proizlazi, dakle, iz sebe samoga niti je svrha samome sebi. Po pozivu i nutarnjem posvećenju svake osobe, očito je da mu je temelj i inicijator sam Bog. Po usmjerenju i zadaćama koje pred njim stoje, očito je da mu je i cilj Bog. Posvećeni je život uvjerljiv znak sigurnosti i čvrstine života proizašle iz Božje ljubavi i volje, a isto tako i uvjerljiv znak eshatološke budućnosti kao nade kršćanske vjere. Upravo zbog toga on je u svijetu i vremenu anticipacija, premda nesavršena, one savršene i konačne prisutnosti trojstvenoga Boga ljubavi.

³⁹ Usp. Marija PEHAR – Matej PETRIĆ, Elementi perihoretske antropologije u Isusovoj velikosvećeničkoj molitvi. Filološko-teološka analiza i humanistički odjek u postmoderni, u: *Bogoslovska smotra*, 84 (2014.) 1, 41–72, ovdje 59.

⁴⁰ Ciril SORČ, Inkarnacijska i eklezijalna dimenzija perihoreze, 20.

Ključno utemeljenje takvih poticaja nalazimo u obnovljenoj koncilskoj ekleziologiji. To je crkveno-teološki temelj na kojem izrasta obnovljeno shvaćanje posvećenoga života. Shvaćajući Crkvu kao *communio* koje je sazvaio Otac, ustanovio Sin, očitovao i posvetio Duh Sveti, Koncil je opisuje kao djelo Presvetoga Trojstva (usp. LG 2–4). Isticanje Crkve kao ikone Trojstva i posljedno tomu isticanje njezina zajedništva, pridonijelo je i obnovljenom shvaćanju posvećenoga života koji »nepobitno pripada njezinu životu i svetosti« (LG 44) te je »živi izraz i povlašteno ostvarenje« (BŽ 2) njezina zajedništva. Time posvećeni život sudjeluje u obnovljenoj i produbljenoj viziji Crkve, što je uočljivo i po prijednom teološkom putu od Crkve misterija do misterijske dimenzije redovničke zajednice, od Crkve zajedništva do zajedničarsko-bratske dimenzije redovničke zajednice te od Crkve sakramenta jedinstva do apostolske dimenzije redovničke zajednice (usp. BŽ 2). Potvrđuje to, obzirom na misterijsku dimenziju redovničke zajednice, promatranje posvećenoga života kao dara Presvetoga Trojstva te evanđeoskih savjeta kao izraza odnosa jedinorođenoga Sina s Ocem i Duhom Svetim. Bratsko zajedništvo kao dioništvo u trojstvenome zajedništvu i po uzoru na njega pokazuje se kao povlašteno mjesto razabiranja i prihvaćanja Božje volje i zajedničkoga hoda u jedinstvu duha. I na kraju, poziv na poslanje, koje se ostvaruje najprije samim bratskim životom, a onda i različitim oblicima služenja, svjedoči o apostolskoj dimenziji redovničke zajednice.

Promatrajući Božje trinitarno zajedništvo kao perihoretsko zajedništvo, otkriva nam se Sin koji je posve u Ocu i s Ocem, Otac posve u Sinu i sa Sinom, a obojica ujedinjeni vezom Duha. Izričući taj unutarnji život trinitarne perihoreze i želeći iskazati svu njegovu dinamičnu puninu, teolozi se ne ustručavaju upotrijebiti sliku plesa, pa kažu kako Otac, Sin i Duh Sveti »plešu« zajednički »ples božanskoga života«. ⁴¹ Ostajući ovdje unutar te slike i u kontekstu iznesenoga trinitarnog utemeljenja, uređenja i usmjerenja posvećenoga života, čini se kako nije slučajno da se Papa prigodom Godine posvećenoga života posvećenim osobama obraća riječima: »Radujte se!« ⁴² Tamo gdje je punina, sklad, međusobno predanje i ljubav, ne može nedostajati radosti, a redovnici koji su pozvani svjedočiti značajke trinitarnoga života, ne mogu ne zračiti radošću. No, te se riječi ne smiju uzimati ni površno ni olako. Riječ je o radosti koja nije ljudsko određenje ili plod ljudskoga nastojanja, nego izvire iz ljubavi zajed-

⁴¹ Usp. Gisbert GRESHAKE, *Kratki uvod u vjeru u Trojedinog Boga*, 27.

⁴² KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Radujte se!* Okružnica posvećenim muškarcima i ženama (2. II. 2014.), u: http://www.redovnistvo.hr/uploads/Okruznica_Radujte_se_EDIT.pdf (1. X. 2014.).

ništva Presvetoga Trojstva. A ona, iako preobilna, rasipna i besplatna, nije neobvezujuća i nije na rasprodaju. Radi se o radosti što smo od samog Boga ljubljeni i pozivom na ljubav u ljubavi potvrđeni. Posvećeni je život potvrđeni dar ljubavi. »Ne izabrate vi mene, nego ja izabrah vas« (Iv 15,16). A zatim, radi se o radosti što smo, po uzoru na Boga koji je ljubav, i sami pozvani biti ljubav. Po uzoru na trojstveno zajedništvo ljubavi pozvani smo otkrivati stvarnost drugoga i izgrađivati identitet odnosa. No, to je istodobno i najuzvišeniji ideal i najranjivije područje ljudskoga identiteta jer je trajno izlaženje iz samodostatnosti i ulazak u rizik odnosa. Tako, uz tvrdnju s početka ovoga rada da je sam Bog prva i najdublja teološka kriza posvećenoga života, ovdje se pokazuje da je ta otvorenost odnosima kao krhkost i izloženost drugima kao ranjivost, drugi argument te krize. U nju čovjek ulazi predajući svega sebe. Dobitak je život, ali je i ulog sav život. Stoga definirati posvećeni život kao radost ne može biti govor površne emocionalnosti, nego radikalno vjerničko poniranje u iskustvo vazmenoga otajstva.

Time se opet zatvara krug istinskog razumijevanja posvećenoga života jedino kao života duboke vjere u trojstvenoga Boga. Ako se u toj vjeri posvećeni život promatra kao poziv na radikalno nasljedovanje trojstvenoga Boga, onda i poziv Godine posvećenoga života: »sa strašću živjeti sadašnjost« možemo shvatiti u svjetlu Papinih riječi: »Živjeti sadašnjost s velikom ljubavlju znači postati 'prekaljeni u zajedništvu'«. ⁴³ Ono čini lijepim život tolikih muškaraca i žena koji zavjetuju evanđeoske savjete i izbližega slijede Krista u tom životnom staležu. Redovnici su pozvani životom isijavati ljepotu trojstvenoga Boga, puštajući da ih »prosvjetljuje odnos ljubavi među Božanskim osobama (usp. 1 Iv 4,8) kao model svakog interpersonalnog odnosa« ⁴⁴. Pozvani su donositi bratstvo jer je to ono najvjerođostojnije što se može donijeti, bratstvo koje živi besplatnost ljubavi u radosti, slobodi i hrabrosti. ⁴⁵ Živeći takvo bratstvo, kao pojedinci i kao zajednica, ostvaruju onu iskonsku sliku Božju, sliku trinitarnoga zajedništva. I samo tako mogu biti kvasac života i radosti u vremenu individualizma i sebičnosti. Samo tako mogu biti proročki znak koji omogućava Crkvi i svijetu, obiteljima i svakoj ljudskoj zajednici kušati plodove otajstva zajedništva prema kojemu smo svi hodočasnici.

⁴³ Apostolsko pismo Svetog Oca Franje svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenog života (18. IX. 2014.), u: http://www.redovnistvo.hr/index.php/vijesti/apostolsko_pismo_svetog_oca_franje_svim_posvecenim_osobama_u_prigodi_godine (4. XII. 2014.).

⁴⁴ *Isto*.

⁴⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Radujte se! Okružnica posvećenim muškarcima i ženama, br. 9.

Summary

VITA CONSECRATA – CONFESSIO TRINITATIS
THE TRIUNE DIMENSION OF A LIFE CONSECRATED TO GOD

Marija PEHAR

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
m.marijape@gmail.com

Vinka MAROVIĆ

Nova ves 16, HR – 10 000 Zagreb
s_vinka_kblj@yahoo.com

The immediate cause of this article is the Year of the Consecrated Life that has been pronounced in the Church. As part of the anniversary of the conciliar discourse, the Year of the Consecrated Life should be understood as the year of grace, of giving thanks, reflecting, and renewal of witnessing. As such, the Year of the Consecrated Life opens up existential issues of meaning and value of the consecrated life and realistic confrontation with reality that, at least in Europe, more often than not carries a sign of deep internal and external crisis.

The starting point of this article is recognition that the consecrated life is, primarily, the life of faith in the radical discipleship of Jesus Christ. Therefore, the crisis of the consecrated life itself, understood as a dividing point and differentiation between the essential and inessential, is seen as not only a sign of times, but as its deeper, almost natural characteristic. If the consecrated life consists of the conscious life with God, then God himself is the permanent crisis – the dividing point of this life – because the consecrated life constantly reminds one of the fragility of one's own identity and the highness of one's goal. Hence, the issue of the consecrated life is primarily a theological issue.

The second part of this article tries to reflect on this issue as a reflection on the Biblical revelation of God who is love (1 Jn 4:7.16); love within the Triune communion of the Father, and the Son, and the Holy Spirit and love that has been spilled on the creation even until the surrender to the death on the Cross. Christian theology recognises this love within the Trinity as a perichoretic communion of the Divine Persons, as mutual permeation, dialogue of love, and the diversity that, precisely because of the inner love, does not come apart in the multiplicity. This love shows all its splendour precisely in the event of the Cross. The Cross is the final and complete revelation of the Triune God as the perfect love; kenosis of the Son in time is the revelation of the eternal kenosis of love.

The third part of this article directs this theological reflection back towards the consecrated life by recognising that it is, as the life of faith, called to follow precisely such described rhythm of life and love of the Triune God. Within these given Trinitarian coordinates, the consecrated life is being lived as confessio Trinitatis. This article tries to read the lines of the Trinitarian communion in the consecrated life on the level of sanctification through vows, on the level of common living, and on the level of its mission and proclamation. It does that by analysing two significant post-conciliar documents on the consecrated life: Fraternal Life in Community and Vita Consecrata. The results of a detailed analysis lead to the conclusion that only in the context of the Trinitarian foundation, structure, and direction can the consecrated life, on its communitarian way towards the Mystery of God, be the yeast of life and joy, as well as a prophetic sign to the Church and the world.

Keywords: *consecrated life, monasticism, the Holy Trinity, communion, the Year of the Consecrated Life.*